ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Грабовська Тетяна Василівна
здобувач вищої освіти, магістр
Соціально-психологічного факультету
Стахова Ольга Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Однією з актуальних проблем сучасної корекційної педагогіки та спеціальної психології є проблема дослідження впливу мовленнєвих порушень на розвиток емоційної сфери дитини, зокрема молодшого шкільного віку. Як показують численні теоретико-емпіричні напрацювання ряду науковців, порушення мовлення у дітей часто супроводжуються підвищеним рівнем тривожності, емоційною нестабільністю, труднощами у вираженні почуттів і комунікації, соціальній взаємодії.

Так, за результатами наукових розвідок О. Маляр, діти з мовленнєвими порушеннями мають високий рівень тривожності, оскільки постійно відчувають тривогу й страх під час спілкування, особливо якщо їхнє мовлення недостатньо зрозуміле для оточення. Боязнь висловитися перед класом або в незнайомій ситуації може викликати у них замкненість і сором'язливість [4].

О. Демченко та С. Драбинюк, працюючи над формуванням емоційної культури молодших школярів в інклюзивному освітньому просторі, звернули увагу на порушення емоційної регуляції молодших школярів із порушеннями мовлення. За словами дослідників, такі учні часто мають проблеми з контролем власних емоцій, що проявляється у їх надмірній імпульсивності (діти можуть різко реагувати на зауваження, ображатися, плакати або проявляти агресію), швидких перепадах настрою (діти можуть раптово переходити від радості до роздратування або смутку), труднощах у вираженні емоцій словами (їм складно пояснити свої почуття, тому вони можуть замикатися в собі або реагувати поведінково (наприклад, уникати спілкування, демонструвати агресію, вередувати) [1].

І. Макарова, розкриваючи передумови формування та розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, відмітила, що через постійні труднощі у спілкуванні діти з мовленнєвими порушеннями час від часу стикаються з критикою й нерозумінням із боку однолітків і дорослих. Вони можуть почуватися менш компетентними, ніж їхні ровесники, і це призводить до виникнення відчуття власної неповноцінності, що посилює замкненість і соціальне уникнення. Внаслідок цього дитина може уникати колективних ігор, почуватися самотньою та непотрібною. Її емоційні реакції можуть бути перебільшеними, що проявляється у підвищеній образливості, уникненні

відповідей на запитання, відмові від виконання завдань. Такий учень зазвичай може глибоко переживати невдачі, що додатково посилює його тривожність і знижує бажання комунікувати [3].

Відтак, для підвищення емоційної культури молодших школярів із порушеннями мовлення важливо вчасно виявляти емоційні розлади й проводити цілеспрямовану систематичну роботу зі зниження їх негативного впливу на розвиток пізнавальної та особистісної сфер дитини.

У зв'язку з цим, із метою корекції емоційних порушень необхідно використовувати ефективні методи розвитку емоційної сфери учнів початкових класів із вадами мовлення, які допоможуть дітям набути нових компетенцій (табл. 1).

Таблиця 1. Методи розвитку емоційної сфери молодших школярів із порушеннями мовлення [2], [3], [5].

№	Метод	Характеристика	Приклад
1	Емоційні ігри та вправи	Вправи, спрямовані на розпізнавання, вираження та регуляцію емоцій через ігрову діяльність.	– «Дзеркало» – дитина імітує емоції, які показує дорослий або інший учасник гри. – «Вгадай емоцію» – діти вгадують емоцію за картинками або мімікою. – «Чарівний мішечок» – на дотик визначають предмети та розповідають, які емоції вони викликають.
2	Метод казкотерапії	Використання казок для розвитку емоційного інтелекту, розпізнавання почуттів героїв та обговорення їхніх переживань.	– Обговорення казки «Колобок»: які емоції переживає головний герой? – Створення власної казки про емоції. – Аналіз поведінки казкових персонажів із точки зору емоцій.
3	Арт-терапія (малювання, ліплення, музикотерапія)	Малювання, ліплення, прослуховування музики допомагають дітям виразити свої емоції та зняти напругу.	– «Мій настрій» – малювання емоцій кольорами. – «Мої почуття» – ліплення емоційних фігур. – Слухання музики та передача настрою в малюнку або пластиці.
4	Метод моделювання ситуацій	Створення соціальних ситуацій для навчання дітей правильного реагування на емоційні стимули.	– «Що робити, якщо друг сумує?» – «Як реагувати, коли тобі страшно?» – Моделювання спілкування в різних життєвих ситуаціях.
5	Дихальні та релаксаційні техніки	Вправи на правильне дихання та релаксацію для зниження тривожності та емоційного напруження.	– Повільний подих» – вдих через ніс – затримка – видих через рот. – «Кулька» – уявне надування кульки животом. – «Хвиля» – уявлення руху хвиль під час дихання.

Продовження табл.1

№	Метод	Характеристика	Приклад
6	Метод сенсорної інтеграції	Методи, які допомагають дитині сприймати та регулювати сенсорні подразники для кращої емоційної регуляції.	– «Чарівна доріжка» – ходьба по різних поверхнях із закритими очима. – «Масажні кульки» – перекочування м'ячиків у руках. – «Сенсорна коробка» – діти на дотик визначають предмети.
7	Психогімнастика	Мімічні вправи, етюди для розвитку здатності виражати емоції через рухи та міміку.	– «Пантоміма» – діти передають емоції без слів. – «Емоційний театр» – розігрування ситуацій. – «Веселі обличчя» – імітація різних виразів обличчя.

Як бачимо, вищезазначені методи розвитку емоційної сфери учнів початкової ланки шкільної освіти з порушеннями мовлення охоплюють ігрові, сенсорні, творчі та комунікативні вправи, які допомагають дітям навчитися розпізнавати, виражати й регулювати свої емоції. Використання цих методів в освітньому процесі сприяє зниженню тривожності, формуванню емоційної стійкості, самовпевненості в собі, розвитку соціальних навичок у дітей із мовленнєвими порушеннями.

Таким чином, емоційна сфера молодших школярів із вадами мовлення має специфічні особливості, що негативно позначаються на рівні їх тривожності, самооцінці, комунікативній поведінці та соціальній адаптації. Такі діти потребують із боку батьків, педагогів, психологів постійної психологічної підтримки, створення сприятливого емоційного середовища й залучення спеціальних методів корекційної роботи, що сприятиме їхній гармонійній соціалізації та емоційному благополуччю.

Список використаних джерел

1. Демченко О.П., Драбинюк С.Ю. Формування емоційної культури молодших школярів засобами театрального мистецтва в інклюзивному освітньому просторі // *Молодий вчений*. 2022. № 12. С. 65-71.
2. Дишель К.А. Мультфільмотерапія як засіб корекції та розвитку емоційної сфери молодших школярів // *Наука і освіта*. 2014. № 12. С. 108-113.
3. Макарова І.І. Передумови формування та розвитку емоційного інтелекту молодших школярів // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2014. Вип. 2(1). С. 225-229.
4. Маляр О.І. Психологічний вплив сім'ї та школи на розвиток довільності емоційної регуляції у дітей молодшого шкільного віку // *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. Вип. 8. С. 213-220.
5. Скоромна М.В., Набокова Т.В. Застосування арттехнологій для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів в умовах Нової української школи // *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2023. № 4. С. 124-129.